

მაია გურამიშვილი, სტუ ისტორიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
ლაშა დავითულიანი, სტუ-ს მაგისტრი.

საზოგადოებაში კითხვა რელიგიისა და პოლიტიკის თავსებადობის შესახებ არ არის მარტივი. რა არის პოლიტიკა? ამ ცნების ერთიანი განმარტება არ არსებობს. ძვ. ბერძენი ფილოსოფოსი პლატონი თვლიდა, რომ პოლიტიკა განსაზღვრავს როგორც ძალაუფლებისაკენ სწრაფვას. ცნობილი გერმანელი სახელმწიფო მოღვაწე და დიპლომატი ბისმარკი პოლიტიკას განმარტავს როგორც შესაძლებლობების ხელოვნებას. ერთი მხრივ პოლიტიკა აწესრიგებს საზოგადოებრივ ცხოვრებას, არეგულირებს ურთიერთობებს სოციალურად დიფერენცირებულ საზოგადოებაში. მეორე მხრივ, პოლიტიკა არის სწრაფვა ძალაუფლებისაკენ განსხვავებული სოციალური ჯგუფებისა და ცალკეული ინდივიდების ძალაუფლების განხორციელებაში მონაწილეობას მიეცემა იქამდე, რომ პოლიტიკის სფერო ეს არის პოლიტიკური ბრძოლის, კონფლიქტების და კონკურენციის სფერო.

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, რელიგია საზოგადოებაში ასრულებს მარეგულირებელ ფუნქციას, ცდილობს უზრუნველყოს თანასწორობა და მშვიდობიანი თანაცხოვრება. ბევრ რელიგიაში შეიძლება აღმოვაჩინოთ კავშირი პოლიტიკურ და საეკლესიო ძალაუფლებას შორის. საუკუნეების განმავლობაში ტრადიციული მუსლიმანური სახელმწიფოებისათვის დამახასიათებელი იყო სახელმწიფო და საეკლესიო ძალაუფლების შერწყმა. სახელმწიფოს მეთაური ხალიფა-ფადიშაჰი ითვლებოდა. „მუჰამედის“ მოციქულად უმაღლესი სამღვდელოება ასრულებდა პოლიტიკურ მრჩეველის როლს, სისხლისა და სამოქალაქო სამართალი აღმოცენებული იყო რელიგიურ კანონებზე — შარიათზე. საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფერო: ოჯახი, კულტურა, სამართალი, პოლიტიკა — განიცდიდნენ ისლამის ზეწოლას. რაც უფრო მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა ქვეყნის ცხოვრებაში რელიგიური ფაქტორი, მით უფრო დიდ ზეგავლენას ახდენდა ის სახელმწიფოზე.

შეიძლება გამოვყოთ სახელმწიფოსა და ეკლესიის ურთიერთობის სამი ძირითადი ისტორიული ტიპი.

1) ასე მაგალითად, მეთოთხმეტე საუკუნეში ფრანგი მეფის ფილიპე VI-ის ბრძანებით რომაელი პაპების რეზიდენცია გადატანილ იქნა ქალაქ ავინიონში, რომელიც საფრანგეთის ტერიტორიაზე მდებარეობდა. ფრანგი მონარქები პაპებს პოლიტიკური მიზნებისათვის იყენებდნენ. ეს პერიოდი, რომელიც 1309-1377 წლებამდე გრძელდებოდა „ავინიონის ტყვეობად“ იწოდება.

2) სახელმწიფოს დაქვემდებარება ეკლესიისადმი. ტრადიციულ ისლამურ სახელმწიფოებში სამღვდელოება ასრულებდა უმაღლესი ხელისუფლების

ფუნქციებს, რომლებიც ბოლომდე აკონტროლებდნენ პოლიტიკურ სფეროს.

3) ეკლესიისა და სახელმწიფოს ერთობლივი ჩაურევლობა. ასეთი სიტუაცია დამახასიათებელია თანამედროვე დასავლეთ ევროპის ქვეყნებისათვის.

თანამედროვე დასავლეთ საზოგადოებაში სახელმწიფო და რელიგია არსებობენ ერთმანეთის პარალელურად. რელიგია უზრუნველყოფს საზოგადოებრივი ღირებულებების აღმოცენას და მათ მხარდაჭერას, მათ შორის პოლიტიკურს, რაც გავლენას ახდენს საზოგადოების დამოკიდებულებას კანონებსა და ხელისუფლებაზე. რელიგიური ორგანიზაციები აქტიური იდეოლოგიური საქმიანობით იღებენ მონაწილეობას პოლიტიკურ პროცესებში.

რელიგიისა და პოლიტიკის ასეთი ურთიერთქმედება განპირობებულია იმით, რომ რელიგიური რწმენა ადამიანთა უმრავლესობისათვის არის ეროვნული კულტურის ნაწილი და განუყოფელი მათი ცხოვრების წესისაგან.

თანამედროვე მსოფლიოში შეიძლება ვისაუბროთ რელიგიისა და პოლიტიკის ურთიერთქმედების სამ ძირითად ფორმაზე.

პირველ რიგში რელიგიის გამოყენება პოლიტიკური მიზნებისათვის. მაგალითად: 1991 წელს ერაყის ლიდერმა სადამ ჰუსეინმა კუვეიტზე თავდასხმა ახსნა იმით, რომ კუვეიტის სამეფო ოჯახი არ იქცეოდა ისლამის ნორმების შესაბამისად.

მეორე, რელიგიის ზეგავლენა პოლიტიკაზე. დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ეკლესია ცდილობს კანონმდებლობაზე ზემოქმედების მოხდენას საერთო მიღებული დემოკრატიული არხების მეშვეობით ისეთ სახელმწიფოებში, როგორც არის ესპანეთი, პორტუგალია, იტალია — ეკლესია სახელმწიფოსთან კამათობს ოჯახისა და განათლების საკითხებზე.

მესამე, პოლიტიკური ინსტიტუტების საკრალიზაცია. მაგალითად, შეიძლება მოვიყვანოთ იაპონია, სადაც ეროვნული რელიგია სინტროიზმი — იაპონური პოლიტიკური ინსტიტუტების სულიერი საფუძველია.

თანამედროვე მსოფლიოში რელიგია ისევე აგრძელებს იდეოლოგიური ფუნქციების შესრულებას, რაც ახდენს მის პოლიტიზირებას. ძალიან ხშირად განსაკუთრებით მესამე მსოფლიოს ქვეყნებში, სადაც სოციალურ — ეკონომიკური და პოლიტიკური უკმაყოფილება რელიგიური მღვდვარებების ფორმით გამოიხატება. ასეთ შემთხვევაში რელიგია შეიძლება გამოვიდეს თანამედროვე იდეოლოგიების ალტერნატივად, კონსერვატიზმი, ლიბერალიზმი და სოციალიზმი. როგორც უკვე ზემოთ ითქვა, რელიგიური რწმენა ნაციონალური კულტურის ორგანული ნაწილია. გლობალიზაციის პროცესებს, რომლებიც ტრადიცი-

ული საზოგადოების ვესტერნიზაციას ითვალისწინებენ, ნაციონალური ტენდენციების გაძლიერებამდე მივყავართ, რელიგია ამ შემთხვევაში ნაციონალისტული პროგრამების მნიშვნელოვანი ნაწილი ხდება.

არსებობს რიგი ფაქტორები, რომლებსაც რელიგიური კონფლიქტების აღმოცენება შეუძლია. ეს ფაქტორებია: სახელმწიფოთა ნახევრად კონფესიული ხასიათი. ასეთი ფაქტორის მოქმედების ნათელი მაგალითია — სიტუაცია ლიბანში. ლიბანი უნიკალური ქვეყანაა კონფესიების შემადგენლობით, მასში თანაცხოვრობდა ოცზე მეტი რელიგიური დაჯგუფება.

მოსახლეობის ნახევარზე მეტს მუსლიმანები შეადგენენ (სუნიტები, შიიტები, დრუზები) ლიბანელი არაბების 25% ქრისტიანი — მარონეტები არიან. ლიბანში ცხოვრობენ სომხები და ბერძნები, რომლებიც ქრისტიანობის მიმდევრები არიან, პალესტინელი ლტოლვილები მუსლიმანები არიან. საუკუნეების განმავლობაში თითოეული რელიგიური გაერთიანება ცდილობდა შეენარჩუნებინათ თავიანთი განსაკუთრებული ხასიათი, ამასთან კლანის მიმართ ლოიალობა უფრო მაღლა იდგა, ვიდრე სახელმწიფოს ერთგულება. 1943 წელს როდესაც ლიბანი სუვერენული სახელმწიფო გახდა, მიღებულ იქნა ნაციონალური პაქტი, რომელიც ითვალისწინებდა უმაღლესი თანამდებობების გადანაწილებას რელიგიური გაერთიანებების წევრობის მიხედვით (რესპუბლიკის პრეზიდენტი — ქრისტიანი, პრემიერ-მინისტრი — სუნიტი მუსლიმანი, პარლამენტის თავმჯდომარე — შიიტი მუსლიმანი) ქრისტიანმა მარონეტებმა, რომლებიც ტრადიციულად შეადგენენ ლიბანელი მოსახლეობის მეტ-ნაკლებად გავლენიან ნაწილს, ძალაუფლების ასეთ გადანაწილების შედეგად გაიმყარეს პოზიციები ქვეყანაში, რამაც გამოიწვია მუსლიმან მოსახლეობაში უკმაყოფილება. 1958 წელს გაერთიანებული არაბეთის საამიროს შექმნამ გაააქტიურა ლიბანში მუსლიმანთა საქმიანობა, რამაც საქმე მიიყვანა შეიარაღებულ კონფლიქტამდე. 1960 წელს ლიბანი ჩათრეულ იქნა არაბეთის კონფლიქტებში, ექვსდღიანი ომის შედეგად 1967 წელს პალესტინელ და იორდანელ ლტოლვილთა ნაკადის შემდეგ ის გახდა ისრაელის სანაღმდეგო პოლიტიკური ორგანიზაციების ერთ-ერთი მთავარი ცენტრი. 1975-1976 წლებში შეჯახებები ქრისტიანებსა და მუსლიმანებს შორის გადაიზარდა სისხლისმღვრელ სამოქალაქო ომში. მუსლიმანთა კოალიციაში შევიდა პალესტინის განთავისუფლების ორგანიზაცია, მარონეტი ქრისტიანების დასახმარებლად გამოვიდა ისრაელი. არაბეთის სახელმწიფოთა ლიგის შუამავლობის შედეგად ქვეყანაში სიტუაცია დარეგულირდა, ლიბანი — ისრაელის საზღვარზე შეიქმნა ბუფერული ზონა. 1982 წელს ისრაელის ჯარები შეიჭრნენ დასავლეთ ლიბანის ტერიტორიაზე, პალესტინური ორგანიზაციის გამოსაძევებლად და სიტუაციის დარეგულირების მიზნით შეყვანილ იქნა ნაციონალური ძალები (ამერიკა, დიდი ბრიტანეთი და იტალია). მუსლიმანური კოალიცია (მოძრაობა ამალი, რომელსაც მხარს უჭერდა

სირია, ხესბოლა, რომელსაც მხარს უჭერდა ირანი) არ აღიარა ლიბია-ისრაელის შეტანხმება და განახორციელა უცხოეთის ჯარების მიმართ დივერსიული ქმედებები, რის შედეგადაც 1984 წელს ლიბანის ტერიტორია დატოვეს უცხოეთის ჯარებმა, ქვეყანაში რჩებოდნენ სირიის შეიარაღებული ძალები, რის შედეგად ლიბანის სუვერენიტეტი ნაწილობრივ შეზღუდული იყო.

2005 წელს როდესაც ირანის ყოფილი პრემიერ-მინისტრი ხარირი იქნა მოკლული, ამ მკვლელობით, განპირობებული მასობრივი გამოსვლების შედეგად, დასავლური ქვეყნების შემდეგ სირიის ჯარებმა დატოვეს ლიბანის ტერიტორია. ახალმა პროდასალურმა ხელისუფლებამ ვერ შეძლო ქვეყანაში სიტუაციის კონტროლი და უთანხმოება კონფესიებს შორის ისევ გამძაფრდა.

საზოგადოებრივი განვითარების ეს თავისებურებები იმაზე მიგვითითებს, რომ რელიგიური ფაქტორი ჯერ კიდევ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს როგორც რეგიონალურ, ისე საერთაშორისო კონფლიქტებში.

რა უდევს საფუძვლად ისეთ მოვლენებს, როგორც არის ჯვაროსნური ლაშქრობები ან თანამედროვე ისლამი ფუნდამენტალისტების ტერორისტული აქტები, ერთი შეხედვით, აგრესიული მოქმედებების საფუძველი რელიგიური რწმენაა. ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ რელიგია თავიდანვე იმ ნორმებისაგან შედგებოდა, რომლებიც ძალადობისა და ექსპანსიისკენ მოუწოდებდნენ? მსოფლიო რელიგიები — ბუდიზმი, ქრისტიანობა და ისლამი კლასიკურ ვარიანტში აღმოცენებულნი არიან მოთმინებას და კაცთმოყვარეობაზე, ისინი არ მოუწოდებდნენ ბრძოლისა და ექსპანსიისაკენ. რელიგია და ეკლესია ზემოქმედების მოხდენის განსაკუთრებულ შესაძლებლობებს ფლობენ. მაგალითად, მუსლიმანი ფუნდამენტალისტები ცნება ჯიჰადს იყენებენ — მუსლიმანური რწმენის გასავრცელებლად. არაბული ენიდან ჯიჰადი ითარგმნება როგორც „ძალისხმევა.“ თუ პირველ საუკუნეებში ჯიჰადი განიმარტებოდა როგორც თავდაცვითი ომი, XIV საუკუნიდან ჯიჰადის კონცეფცია რთულდება. მისი უმაღლესი გამოვლინებაა სულიერი ჯიჰადი — შინაგანი სრულყოფა ალაჰის გზაზე. ჯიჰადი შეიძლება განვმარტოთ როგორც მაქსიმალური ძალისხმევა სახელმწიფოს ასაყვავებლად და ტერაქტების გამართლებად. ყველაფერი დამოკიდებულია ამათუ იმ პოლიტიკური ლიდერის ამოცანებზე. რასაკვირველია, არ შეიძლება უარყოფთ ის ფაქტი, რომ ისლამში თავიდანვე ჩადებულია პროზაღტიზმი და გარკვეული აგრესიულობა რწმენის გავრცელების საკითხებში. ისლამის ეს თავისებურებები განაპირობებენ მის გამოყენებას პოლიტიკური პლატფორმის სახით. ბუდიზმი კი პირიქით, უაღრესად მშვიდობიან ხასიათს ატარებს. მაგრამ ზოგიერთი არმოსავლეთმცოდნე უარყოფს ბუდიზმის მშვიდობიან ხასიათს, კანონიკურ ბუდისტურ ტექსტებში შეიძლება აღმოვაჩინოთ დამპყრობლური პოლიტიკის აუცილებლობა და გამართლება.

გერმანელი ფილოსოფოსი შმიდტი პოლიტიკის

განსაზღვრისას პოლიტიკურ ქმედებებსა და მოტივებს ადარებდა მეგობრისა და მტრის დამოკიდებულებას. რელიგიური რწმენისა და სიმბოლოების გამოყენებით ნებისმიერ პოლიტიკურ კონფლიქტს ენიჭება საკრალურობა.

შიიტური პროირანული დაჯგუფება ჰეზბოლარი (ლიდერი სეიხი ნასრალა) აკონტროლებდა ლიბანის სამხრეთ რაიონებს, ცენტრალური ხელისუფლების ძალაუფლება ამ რაიონებში მინიმალური იყო. 2006 წლის ზაფხულში ჰესბოლას მებრძოლების მოქმედებმა ისრაელის ჯარების მორიგი შეჭრა გამოიწვია ლიბანის ტერიტორიაზე. ისრაელის ჯარებმა მასობრივი დაბომბვების სერია განახორციელა, რამაც გამოიწვია მსხვერპლი მშვიდობიან მოსახლეობაში. ჰესბოლას დაჯგუფების წინააღმდეგობის შედეგად ისრაელის საომარმა მოქმედებებმა ვერ მიაღწიეს თავიანთ საბოლოო მიზნებს. საერთაშორისო თანამეგობრობის ზეწოლის შემდეგ ისრაელი ჯარებმა დატოვეს ლიბანის ტერიტორია. რეგიონის სამხრეთ ნაწილებში შეიყვანეს ლიბანის ჯარების რეგულარული ნაწილები და საერთაშორისო სამშვიდობო ძალები, მაგრამ ლიბანის შიდა პოლიტიკური სიტუაცია, უპირველეს ყოვლისა, კონფესიურ სფეროში უკიდურესად დაძაბული დარჩა.

გამოყენებული ლიტერატურა

- 1) M.J. Smith realist thought from weber to lassinger louisian state univ. Press, 1986
- 2) B. Russet, the democratic peace, International security, 1995
- 3) მ. გურამიშვილი, საერთაშორისო და რეგიონალური კონფლიქტები. 2009.
- 4) მ. გურამიშვილი, პოლიტიკური კონფლიქტები და მათი დარეგულირების გზები. 2009

რეზიუმე

თანამედროვე მსოფლიოში არსებობს უამრავი რელიგია და რელიგიური რწმენა. ისეთი მსოფლიო რელიგიების ასაკი როგორც არის იუდაიზმი, ქრისტიანობა და ბუდიზმი, ითვლის ათასწლეულებს. კაცობრიობის მთელი ისტორიის მანძილზე რელიგია რჩებოდა საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვან შემადგენელ ელემენტად. ითვლის ათასწლეულებს. კაცობრიობის მთელი ისტორიის მანძილზე რელიგია რჩებოდა საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვან შემადგენელ ელემენტად. შუილიერი ორიენტაციების, საყრდენი წერტილების ძიებას მივყავართ თანამედროვე მსოფლიოში რელიგიური ფაქტორის ზრდამდე. ეს უფრო მეტად დაკავშირებულია იმაზე, რომ რელიგია არის უმნიშვნელოვანესი სოციალური ინსტიტუტი, რომელიც შეიცავს სოციალურ სისტემების ნორმებს, ღირებულებებს, ჩვეულებებს, რწმენას, რიტუალებს, ქცევის სტანდარტებს. რელიგიის მრავალი განმარტება არსებობს. სოციოლოგიურ მეცნიერებაში შეიძლება გამოვყოთ ამ რელიგიის განსაზღვრების ორი ძირითადი მიდგომა — შინაარსობრივი და ფუნქციონალური. შინაარსობრივ მიდგომაში ყურადღება ეთმობა რელიგიის არსს. ჩნობილი ფრანგი სოციოლოგი ე. დურკეინი აღნიშნავდა რომ რელიგია დაკავშირებულია „წმინდა საგნებთან.“ ის კოლექტიური საქმიანობა, რომელშიც ჩართულია სოციალური ჯგუფი. ასე, რომ რელიგია უნდა განვიხილოთ, უპირველეს ყოვლისა, როგორც სოციალური ფენომენი, რომლებსაც შესწავს საზოგადოების გაერთიანების უნარი. ფუნქციონალური მიდგომა დაკავშირებულია რელიგიური ქმედებებისათვის დამახასიათებელი თვისებების შესწავლით. ფუნქციონალური თეორიის თანახმად, ნებისმიერ მტკიცებულებასა და რწმენაში, რომელშიც ადამიანური ცხოვრების ფუნდამენტური საკითხები წყდება შეიძლება ვუწოდოთ რელიგია. ამ მიდგომის ფუძემდებლად ითვლება მაქს ვებერი. მის გამოკვლევებში შესწავლის ობიექტია პიროვნება, რომელიც თავის ღირებულებებით გავლენას ახდენს რელიგიაზე.

ამ მიდგომის საფუძველზე ფორმულირდება რელიგიის საერთო სოციოლოგიური განმარტება — რელიგია ეს არის ფენომენი, რომელიც აერთიანებს კულტურულ, სოციალურ და პიროვნულ სისტემებს ერთიან ორგანიზაციულ სტრუქტურაში, რომელიც ახდენს გავლენას საზოგადოების შეცვლასა და განვითარებაზე. რელიგია არის საზოგადოებრივი ცხოვრების ორგანული ნაწილი, ადამიანთა სოციალური განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე კავშირები რელიგიასა და საზოგადოებას შორის ვარირებს. რელიგია ასევე შედის კულტურის გაგებაში — ერთი მხრივ რელიგიური ცხოვრების ტიპი დაკავშირებულია განსაზღვრული რეგიონის კულტურასთან, მეორე მხრივ კულტურა ერწყმება რელიგიას და ფუნქციონირებს მის საფუძველზე.

რელიგია ზემოქმედებს სახელმწიფოსა და პოლი-

ტიკაზე, ეროვნებათშორის ურთიერთობებსა და ეკონომიკაზე, საზოგადოებასა და ოჯახებზე ინდივიდების, ორგანიზაციების, ჯგუფების მეშვეობით. მაგრამ რელიგიის ზემოქმედება იცვლება საკრალიზაციისა და სეკულარიზაციის პროცესებთან ერთად. საკრალიზაციის პროცესი აღნიშნავს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ეკლესიის როლის გაზრდას, მაშინ როცა სეკულარიზაციის პროცესი ნიშნავს საზოგადოებრივი ინტერესების გათავისუფლებას საეკლესიო გავლენისაგან.

is supposed as a social phenomenon, which is able to unite the society. Max Webber is a foundre of its problems. The object of his research is the person, who with his values can make a great influence on religion.

Religion is the phenomenon uniting cultural, social oan personal systems in joined organized struqtur. It makes influence to change and develop the society. It is the organic part of life.

Religion makes influence on the state oan in politics; on international relationships and economycs, on society and individual families, on organizations with the help of the groups. But the influence of the religion is changeable according to its process.

SUMMARY

M. Guramishvili

L. Davituliani

Religion and Politics

There are a lot of religions and belifs in modern world. The major religious traditions are Christianity, Islam, Judaism and Budism. They are the ancient (the oldest) religions. They always were the most important elements (items) of the social life of the mankind. Religion is the mannificent institution consisting social systems, vatues, habits, (traditions) beliefs, the standards of behaviour.

There are many exsplanations of religion. but we can divide them in two ways: according to their contextual and functional meanings.

The famous French socialist E. Durkein said (marked) that religion is connected with the "holy things". Religion